

Репродуктивно/сексуално здравље

- Када је реч о сексуалној активности и сексуалним односима, 23,6% ученика I разреда средње школе је изјавило да је ступило у сексуалне односе (38,3% дечака у односу на 9,4% девојчица).
- Ученици и ученице I разреда средње школе који су упражњавали сексуалне односе у највећем броју случаја доживели су први сексуални однос са 15 година.
- У погледу употребе различитих контрацепцијских метода, 26% средњошколаца који су упражњавали сексуалне односе навела је да при последњем сексуалном односу није користила заштиту у виду презерватива, око две ју је трећине користило (64,4%), док је 10,8% као метод заштите приликом последњег односа користило пилуле за контрацепцију.

Употреба дувана и алкохола

- У Србији је 14,5% ученика и ученица пушило бар једном током живота. Међу ученицима V и VII разреда основних школа проценат оних који су бар једном попушили цигарету је више од три пута мањи (2,6% и 7,1% редом) у поређењу са I разредима средњих школа у којима је цигарете пробао скоро сваки трећи ученик (28,3%).
- Висок је и проценат ученика који су пушили у претходних 30 дана и који према том критеријуму спадају у категорију пушача. Скоро сваки десети ученик V и VII разреда основних школа и I разреда средњих школа пуши (9,5%), а проценат пушача је највећи међу девојчицама I разреда средњих школа и износи 22,9%.
- Наргиле је икада током живота пушила скоро једна трећина ученика I разреда средњих школа (29,3%), а у претходних 30 дана скоро сваки пети ученик I разреда средњих школа (16,6%).
- У Србији је скоро сваки други ученик (45,4%) V, VII разреда основних школа и I разреда средњих школа пробао алкохол, док је 31,3% ученика истих разреда алкохол пило у претходних месец дана. Ученици старијих разреда и дечаки чешће су пробали алкохол и пили у претходних 30 дана.
- Међу ученицима који су у претходних 30 дана пили бар једно алкохолно пиће, постоји разлика у учесталости пијења. Иако је највећи број оних који су пили у претходних 30 дана то радило један или два дана (51,2%), сваки десети ученик који је пио, то је радио 20 или више дана у току претходног месеца.
- У Србији се скоро четвртина ученика (22,4%) опила бар једном током живота, а у претходних 30 дана 12,2%, чешће дечаки него девојчице. Учесталост опијања икада током живота и у претходних 30 дана је међу ученицима средњих школа вишеструко већа у поређењу са ученицима основних школа.

Коцкање/клађење

- Резултати истраживања показују да се икада током живота коцкало 34,6% ученика I разреда средњих школа, а у претходних 12 месеци 27,5% са већом учесталošћу међу дечакима у поређењу са девојчицама.

Вршњачко насиље/повреде

- Сваки десети ученик (10,3%) учествовао је у злостављању других једном или двапут током последњих неколико месеци, а 11% ученика је навело да је у истом периоду било жртва злостављања.
- У дигиталном злостављању другог ученика/ученице током последњих неколико месеци једном или два пута учествовао је у просеку сваки шести ученик, при чему се уочава разлика према полу код ученика петог разреда основне школе (дечаки 6%, девојчице 3,6%).
- Две трећине ученика је одговорило да није никада учествовало у тучи, 16,0% учествовало је једном, док је сваки шести ученик учествовао у тучи четири и више пута у 12 месеци који су претходили истраживању, чешће дечаки од девојчица.
- Око једне петине ученика је једном током 12 месеци који су претходили истраживању доживело повреду за коју је била неопходна медицинска помоћ. Девојчице су знатно ређе доживеле повреде у односу на дечаке.

Истраживање о здравственом понашању деце школског узраста у Републици Србији у 2018. години

hbsc
СРБИЈА/SRBIJA/SERBIA

Међународно истраживање о понашању у вези са здрављем деце школског узраста (*Health Behaviour in School-aged Children Survey, HBSC*) је јединствена међународна студија која се периодично, сваке четврте године, реализује у великом броју земаља Европског региона Светске здравствене организације (СЗО) и у Северној Америци у сарадњи са Регионалном канцеларијом СЗО. Студија се спроводи почев од 1983. године када је у истраживању учествовало пет земаља, а последњи пут је реализовано у 45 земаља чланица HBSC мреже током школске 2017/2018. године.

После успешно реализованог пилот националног истраживања 2017. године када је Србија постала део мреже HBSC земаља, истраживање о здравственом понашању деце школског узраста први пут је као део међународног истраживања у Србији спроведено у другом полугодишту школске 2017/2018. године у 101 основној и средњој школи. Носилац овог истраживања у Републици Србији је Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“. Истраживање је реализовано уз подршку Министарства здравља (МЗ) и Министарства просвете, науке и технолошког развоја (МПНТ).

У истраживању је коришћен стандардизован Међународни протокол истраживања о здравственом понашању деце школског узраста из 2017/2018. године у складу са методологијом СЗО. Укупно је анкетирано 4028 ученика V и VII разреда основне школе и I разреда средње школе (49,5% дечака, 50,5% девојчица). Ученици су добровољно и анонимно попуњавали упитник. Стандардизован међународни упитник садржи обавезна питања, па у сваком циклусу истраживања омогућава прикупљање сета истих података у свим земљама из мреже. Поред обавезних питања, упитник може да садржи и опциона и питања специфична за одређену земљу. Припремљене су две врсте упитника: један намењен ученицима V и VII разреда основних школа (са укупно 68 питања) и други за ученике I разреда средњих школа (са укупно 79 питања). Одговоре на питања у вези са коришћењем психоактивних супстанци, коцкањем и репродуктивним здрављем давали су само ученици и ученице I разреда средње школе те је стога упитник за ученике I разреда средњих школа имао већи број питања.

Ово истраживање има за циљ стицање увида у здравствена понашања школске деце и боље разумевање социјалног контекста, комуникације посредством електронских медија, самопроцене здравља и здравствених тегоба, повреда и вршњачког насиља, навика у исхрани и физичкој активности, репродуктивног здравља и ризичних понашања. Резултати истраживања представљају драгоцен ресурс за планирање здравственоваспитних и превентивних активности заснованих на доказима.

Република Србија
Министарство здравља

ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ СРБИЈЕ
„Др Милан Јовановић Батут“

World Health
Organization

КЉУЧНИ РЕЗУЛТАТИ

Породица

- Највећи број ученика и ученица наводи да може отворено да комуницира са родитељима: скоро три четвртине ученика (73,6%) навело је да може лако да прича са својим оцем о стварима које их муче, а још лакше комуницирају са мајком о својим проблемима (86,9%).
- Ученици и ученице сматрају да им породица пружа неопходну подршку: 80,5% се у потпуности слаже са тврдњом да породица покушава да им помогне када је то потребно, а 75,8% се у потпуности слаже са тврдњама да од породице добија потребну емоционалну помоћ и подршку (70,1%), да са својом породицом може да разговара о сопственим проблемима и да је њихова породица спремна да им помогне у доношењу одлука (78,2%).
- Девојчице у већим процентима од дечака сматрају да њихове мајке знају много о томе ко су им пријатељи (85,5% према 78,2%), где проводе слободно време (85,3% према 78,7%) и где излазе увече (85,4% према 76,3%).
- Дечаци у већем проценту него девојчице наводе да њихови очеви знају много о томе ко су им пријатељи (66,1% према 59,5%), како троше новац (66,5% према 62,8%), где проводе слободно време (67,2% према 64,5%) и шта раде у слободно време (68,5% према 64,4%).

Школа

- Скоро сваки други ученик школу веома или донекле воли (48,4%). Позитивније мишљење о школи имају генерално девојчице, као и ученици и ученице V разреда основне школе.
- Мање од петине ученика сматра да им школске обавезе представљају велико оптерећење (17,4%).
- Скоро половина анкетираних школске деце има велико поверење у наставнике/професоре (48,1%), док највеће неповерење према професорима/наставницима имају ученици I разреда средњих школа (14,9% дечака, 15,5% девојчица).
- Више од 60% девојчица V разреда основних школа се слаже или потпуно слаже са тврдњом да наставници/професори воде рачуна о њима као особама, док је овај проценат знатно мањи међу девојчицама I разреда средњих школа (23,8%).
- Већина ученика се слаже или потпуно слаже са тврдњом да их професори прихватају таквим какви јесу (73,3%).

Пријатељи

- Већина ученика, њих 76,4%, слаже се са тврдњом да их други ученици прихватају таквим какви јесу, око две трећине ученика доживљава своје другове из разреда као пријатељски расположене, желе да помогну и воле да проводе време заједно (66,8%).
- Према сопственој процени, ученици у великој мери имају подршку другова и другарица у различитим ситуацијама. Више од две трећине ученика (62,2%) се у потпуности слаже са тврдњом да имају другове/другарице с којима могу да поделе радост и тугу, а више од половине (52,1%) се у потпуности слаже са тврдњом да са својим друговима/другарицама може да разговара о својим проблемима.

Комуникација посредством електронских медија

- Половина анкетираних ученика и ученица користи електронске уређаје за израду домаћих задатака, слање мејлова и претраживање интернета два и више сати дневно (54,8% током радне недеље, 62,6% током викенда).
- У Србији 57,8% ученика проводи два и више сати дневно током радног дана у гледању телевизије, а током викенда чак 71,3% ученика телевизију гледа два и више сати током дана.
- Највећи проценат ученика који играју игрице то чини око један сат дневно у дану када их игра (16,5%), али скоро сваки пети ученик (17,5%) то чини више од четири сата дневно. Разлике у игрању игрица уочљивије су према полу него према узрасту, а већи је проценат дечака него девојчица који играју игрице два и више сати током радних дана (49,3% према 19,3%) и током викенда (63,8% према 28,8%).
- Више од трећине (39,6%) ученика је навело да скоро све време током дана комуницира посредством електронских медија са блиским пријатељима, а 6% то не чини никада.

Самопроцена здравља и задовољство животом

- У Србији је две трећине ученика оценило своје здравље као одлично (65,3%), једна четвртина као врло добро (24,5%), а 9,2% као добро.
- У погледу квалитета живота највећи број ученика изражава задовољство: 85,8% оцењује свој живот позитивно оценама од 7 до 10 (на скали од 0 до 10), 11,8% је дало оцену 4 до 6, а 2,4% ученика било је незадовољно (своје здравље оценило оценом од 0 до 3).
- Преко две трећине ученика изјавило је да је бар једном месечно током шест месеци који су претходили истраживању осећало нервозу, три петине раздражљивост или лоше расположење, нешто мање од половине бол у стомаку, преко две петине главобољу, док је око једна трећина ученика била потиштена.
- Процент ученика који су изјавили да су имали наведене тегобе повећава се са узрастом и у свим узрастима групама израженији је код девојчица него код дечака.

Ухрањеност/доживљај телесног изгледа

- Међу анкетираним ученицима највећи проценат и дечака и девојчица спада у групу нормално ухрањених (64,5%), прекомерно ухрањена је скоро петина анкетираних ученика (18,2%), док је скоро сваки шести анкетирани ученик гојазан (5,7%).
- Највећи проценат потхрањених (4,4%) али и гојазних (7,8%) је међу девојчицама у V разреду основне школе, док су дечаци чешће прекомерно ухрањени – највећи проценат прекомерно ухрањених је међу дечацима у VII разреду основне школе (21,1%).
- Највећи број анкетираних ученика задовољан је сопственим изгледом/тежином (43,0%), 13,7% ученика сматра да је њихова тежина мања од жељене, док четвртина ученика сматра да би требало да редукује телесну тежину (26,1%). Истовремено 17,2% анкетираних ученика је на дијети или предузима нешто друго у циљу смањења телесне тежине.

Навике у исхрани

- Навику да доручкује сваки дан током радне недеље има 58,8% анкетираних ученика, док 7,5% деце никада не доручкује радним даном. Свака десета девојчица која похађа I разред средње школе никада не доручкује током радне недеље.
- Свакодневну навику уноса воћа једном дневно и чешће имало је 42,2% анкетираних ученика (45,3 девојчица и 39,1% дечака), док 2,6% анкетираних никада не једе воће током недеље (2,0% девојчица и 3,2% дечака).
- Једном дневно и чешће поврће једе 42,0% анкетираних ученика (46,7 девојчица и 37,3% дечака), док 4,3% анкетираних никада не једе поврће током недеље (3,5% девојчица и 5,0% дечака).
- Петина анкетираних ученика конзумира безалкохолне напитке сваки дан (22,4%), чешће дечаци од девојчица. Уочава се пораст уноса ових напитака са порастом година старости.
- Више од трећине анкетираних ученика једе слаткише једном дневно или чешће (35,8%), дечаци у просеку чешће од девојчица. Учесталост уноса слаткиша расте са годинама старости и код девојчица и код дечака.

Физичка активност

- Једна трећина анкетираних школске деце је била физички активна сваког дана током сат времена у недељи која је претходила истраживању (33,6%), док је ван школске наставе половина деце навела да је физички активна четири пута недељно или чешће (51,1%) у складу са препорукама.
- У свим узрастима групама дечаци су значајно више физички активни од девојчица, а са годинама се запажа смањење броја свакодневно физички активне деце које је посебно изражено код девојчица.

Навика прања зуба

- Навику свакодневног прања зуба чешће од једном дневно има око две трећине анкетираних школске деце (70,9%), значајно више девојчица него дечака (82,6% према 59,9%).